

С.І. Качмар

Університет банківської справи НБУ, pshykb@rambler.ru

Міжнародний досвід свідчить, що економічне зростання і забезпечення ефективних умов для розвитку реального сектору економіки, можливі лише за умов ефективної діяльності банківської системи у сфері його фінансового забезпечення. Тому на сучасному етапі розвитку економіки України зростає необхідність більш повного, детального вивчення особливостей банківської інвестиційної діяльності, оскільки саме банки можуть і повинні стати одним з механізмів вирішення довгострокових проблем соціально-економічного зростання шляхом збільшення обсягів інвестицій у реальний сектор економіки і підвищення конкурентоспроможності виробництва на тривалу перспективу [1].

Ми пропонуємо розглядати **систему інвестиційного банкіngu** як сукупність банківських установ, які провадять інвестиційну діяльність, а також способів її організації, методів управління, нормативно-правового та інформаційного забезпечення, під впливом яких реалізуються інвестиційні відносини з клієнтами з метою досягнення поставлених цілей у сфері інвестиційного банкіngu.

Вона є великою, складною, динамічною та цілеспрямованою системою, яка постійно розвивається. А за способом взаємодії із зовнішнім середовищем – це відкрита система, яка функціонує в умовах невизначеності (відсутність детермінованості), виступаючи в той же час підсистемою систем вищого порядку (економічної, кредитно-фінансової, банківської), взаємодіє з ними, а її функціонування прямо пов'язано з діяльністю кожної з них. Це визначає її функціонування в межах чинного законодавства, а з іншої сторони, вона виступає необхідним середовищем для забезпечення нормальних умов діяльності її окремих елементів – установ банків, які працюють у сфері інвестиційного банкіngu. Концептуальна модель системи інвестиційного банкіngu відображена на рис. 1.

У науковій літературі та банківській практиці інвестиційний банкінг може бути організований у трьох способах, які охарактеризуємо нижче:

Спеціалізація в рамках окремого банку без створення нової юридичної особи передбачає виокремлення відповідних структурних підрозділів, що займаються виключно здійсненням інвестиційних операцій, в рамках універсальних банків.

В свою чергу спеціалізація в рамках окремого банку зі створенням нової юридичної особи полягає у покладанні інвестиційних функцій на окремі філії великих системних банків або створення ними відповідних дочірніх товариств. Цей напрямок спеціалізації банківських установ в інвестиційній сфері – поділ різних банківських функцій по різних філіях і дочірніх товариствах – передбачає дотримання принципів добровільності й самостійності у виборі банківської стратегії на підставі законодавчо закріпленої можливості при необхідності сполучити різні банківські операції в рамках однієї юридичної особи [2].

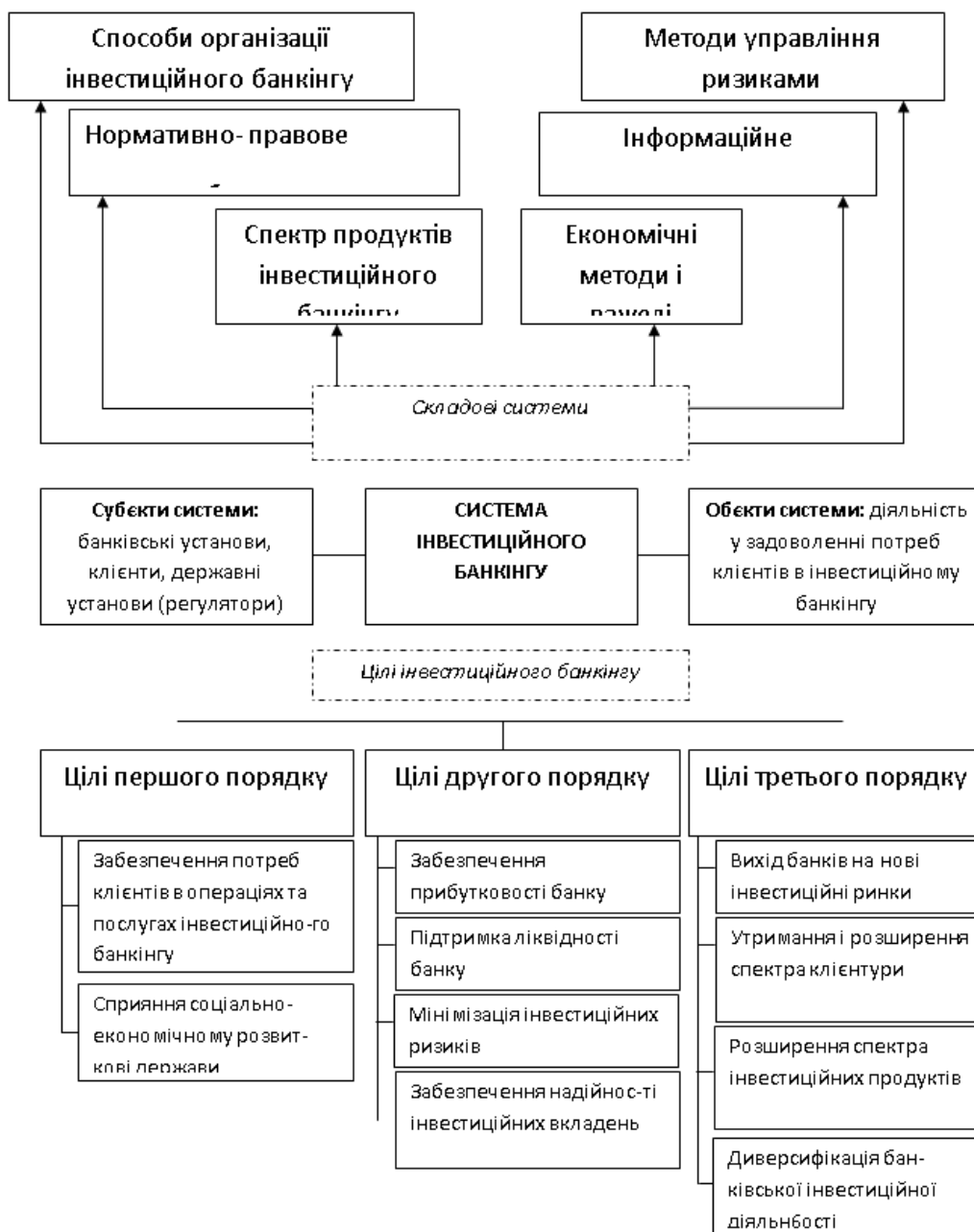

Рисунок – Концептуальна модель системи інвестиційного банкінгу

Таким чином, в перших двох випадках мова йде про універсальні банки, що розвивають інвестиційний напрямок поряд зі стандартними банківськими послугами. У зв'язку з тим, що цей бізнес для них є не профільним, а супутнім, то звичайно вони віддають пріоритет якомусь одному фінансовому інструменту, наприклад, облігаціям, брокерським послугам та ін.

Третій напрямок розвитку інвестиційного банкінгу прийнято розглядати як **спеціалізацію банківської установи цілком**, тобто створення окремого інвестиційного банку, виокремлення для нього відповідної ніші на ринку інвестування.

В рамках цього напрямку спеціалізації можна виділити:

- державні спеціалізовані інвестиційні банки, що здійснюють в загальнонаціональних масштабах лише акумуляцію коштів, придатних для здійснення інвестиційних вкладень, пріоритетних з точки зору стратегії економічного розвитку країни, без їх безпосереднього розміщення в конкретні інвестиційні проекти;
- державні або державно-приватні спеціалізовані інвестиційні банки, що здійснюють в загальнонаціональних масштабах акумуляцію коштів, придатних для здійснення інвестиційних вкладень, пріоритетних з точки зору стратегії економічного розвитку країни, з їх безпосереднім розміщенням в конкретні інвестиційні проекти;
- приватні спеціалізовані інвестиційні банки, що входять до складу промислово-фінансових груп відповідної спрямованості (ПФГ створюється з метою інвестування в підприємства, діяльність яких відповідає сфері інтересів їх власників);
- приватні спеціалізовані інвестиційні банки, що сформувалися на галузевій основі й обслуговують інвестиційні потреби відповідної галузі;
- філії міжнародних спеціалізованих інвестиційних банків, банків реконструкції і розвитку тощо;
- спеціалізовані банки, які створюються з метою вирішення специфічних фінансово-інвестиційних проблем малого підприємництва, кредитування дрібного бізнесу на регіональному або місцевому рівні (регіональні та місцеві інвестиційні банки, регіональні банки реконструкції і розвитку, банки проектного фінансування, кооперативні банки тощо).

В Україні нині переважає перший спосіб організації інвестиційного банкінгу – діяльність в рамках окремого (універсального) банку без створення нової юридичної особи, тобто шляхом функціонування окремих структурних підрозділів [3].

Подану класифікацію інвестиційного банкінгу запропоновано здійснювати не лише на основі загальних критеріїв систематизації видів інвестицій в цілому, а й специфічних, оскільки для інвестиційного банкінгу є характерною низка особливостей, які впливають із його специфіки, наприклад, пов'язані з вибором найпривабливішої сфери інвестування, аналізом перспектив, що відкриваються при вкладенні капіталу в певні галузі економіки, необхідністю розробки тактики та стратегії своєї поведінки при здійсненні інвестиційного банкінгу. При цьому такими специфічними і водночас базовими типологічними ознаками, які найповніше допомагають розкрити спектр продуктів, що пропонуються клієнтам в межах інвестиційного банку є потреба вкладання коштів банку та напрями діяльності [4]. Так за першим критерієм, ми пропонуємо виділяти продукти інвестиційного банкінгу, які потребують обов'язкового вкладання коштів банку (інвестиційне кредитування, вкладання коштів у цінні папери, фінансовий лізинг); продукти, які не потребують вкладання банком коштів (управлінські, консалтингові, інформаційні, брокерські та інші послуги), за надання яких банки отримують комісійні доходи (так звана модель «сервісної компанії»); комбінований банкінг, який поєднує в собі ознаки першого та другого видів. Що ж стосується класифікації інвестиційного банкінгу за напрямками діяльності, то її наведено у таблиці.

Сучасний етап розвитку української економіки вимагає значних інвестиційних ресурсів, які здатна забезпечити банківська система, роль якої полягає у спрямуванні грошових потоків з метою отримання максимальної ефективності від їх використання. Проблеми розвитку діяльності вітчизняних банків у сфері інвестиційного банкінгу в Україні суттєвим чином викликані специфічними особливостями становлення і розвитку вітчизняної банківської системи. Це визначає необхідність аналізу ролі банків в процесах забезпечення фінансовими ресурсами інвестиційної діяльності економічних суб'єктів (як в аспекті оцінки їх інвестиційних можливостей, так і в аспекті їх інвестиційного обслуговування) у взаємозв'язку з процесами розвитку інвестиційної діяльності.

Таблиця – Продукти інвестиційного банкінгу за напрямками діяльності

Напрямок діяльності	Продукти інвестиційного банкінгу
Емісійний	Андерайтинг корпоративних акцій та облігацій
	Андерайтинг муніципальних цінних паперів
Активний	Надання інвестиційних кредитів (у т.ч. на засадах формування та управління банківськими консорціумами)
	Вкладання грошових коштів у корпоративні цінні папери емітентів
	Фінансовий лізинг
Управлінський	Розроблення для клієнта інвестиційних стратегій
	Довірчі послуги (формування та управління інвестиційними портфелями клієнтів)
	Управління інвестиційними проектами в рамках проектного фінансування
	Послуги з управління інвестиційними ризиками клієнтів
	Послуги зі створення та управління інвестиційними фондами (взаємними та венчурними фондами), недержавними пенсійними фондами
	Управління іпотекою
Сервісний	Брокерські та дилерські послуги
	Депозитарно-кастодіальні послуги
	Ведення реєстрів власників цінних паперів
	Послуги з реструктуризації бізнесу шляхом злиття і поглинання
	Інформаційно-аналітичні і консалтингові послуги
	Інтернет – трейдинг
	Пошук об'єктів інвестування
	Супроводження інвестицій клієнта

Література:

1. Фабоцци, Ф. Управление инвестициями; пер. с англ. / Ф. Фабоцци. – М.: Инфра М. – С. 16.
2. Розвиток банківської системи України / За ред. Д-ра. Екон. Наук О.І. Барановського. – К.: Ін-т екон. Та прогноз., 2008. – с. 118.
3. Леонов, С.В. Проблеми та перспективи розвитку спеціалізованого інвестиційного банкінгу / С.В. Леонов, С.М. Козьменко // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: зб. наук. Праць / Луцький національний технічний університет; відп. Ред. д.е.н., проф.. Герасимчук З.В. – Луцьк. – 2008. – Випуск 5(20). Частина 1. – С. 251 – 270.
4. Глущенко, С.В. Инвестиционные услуги банков: зарубежная практика и украинские перспективы / С.В. Глущенко // <http://efaculty.kiev.ua/analytics/bank/2/>